

Disputatio philosophica inauguralis de interitu civitatum

<https://hdl.handle.net/1874/341857>

24
DISPUTATIO PHILOSOPHICA
I N A U G U R A L I S,
D E

I N T E R I T U C I V I T A T U M,

Q U A M

FAVENTE DEO TER. OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. HERMANNI WITSII,

S. S. Theol. Doctoris, ejusdemque Inclyta in Academia Ultrajectina
Professoris Ordinarii, & Ecclesie ibidem Pastoris facundissimi,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu, & Subtilissima
Facultatis PHILOSOPHICÆ Decreto,*

Pro DOCTORATUS in PHILOSOPHIA Gradu, & ARTIUM
LIBERALIUM MAGISTERIO, omnibusque prerogativis
rite ac MORE MAJORUM consequendis,

Modesta & publica Philosophantium disquisitioni & censura exponit.

ISAAC OOSTERLAND, AMSTEL. BAT.

Ad diem 16. Decembris, hora loquoque solitis.

ULTRAJECTI,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, cl^o l^o Lxxxvi.

PROOEMIUM.

*U*nadmòdum non rarò
mortales gravioribus la-
borantes morbis quam
brevissimò etiam tempo-
ris spatiò ante diem qua-
si exstingui, ac violentà morte rapi
cernimus; ita quoque ab omni ævo
quamplurimas optimè licet ratione con-
stitutas Civitates morbis pestiferis ante
senium quasi ac præter ætatis cursum
devastatas omninò atque subversas esse

A

dòcuit

docuit eventus. Tam mortiferas Rebus-
publicis morborum causas investigare
Et expromere fert animus. Temera-
rium nimis me promittentem forsan
quis diceret, me juvenem infortunata
Rerump. velle describere sydera: opus
quippe hoc mehercule Casaris acumen
Nestoris atatem postulat: nemo quippe
nisi sciens, nemo nisi expertus de tantis
rebus scriberet; animo dum hæc mecum
revolvo, desistam ne hic an ulterius
progrediar, dubia mens hæret. Verum
quid diutius quasi somniò immorer?
Quid inde mihi opprobrii? Experiar;
scopum forsan pertingam; sin minus,
In magnis voluisse fat est.

4 DISPUTATIO PHILOSOPHICA

derum influentiis derivant ; verum Fanaticos istos homines, ac fallaces auruspices quam longissimè de veritatis tramite desistere, in peculiari disputatione de *Eversonis Rerump. Fato Astrologico* habita, demonstravimus, nugis idcirco hisce non est quod amplius inhæreamus.

I V.

Sacrorum Mysteriorum Antifites exclamant iram Dei ob hominum peccata Imperiorum esse ruinam, hanc vero atrocium scelerum esse pœnas doctrina cœlestis confirmat: (a) *Ecce oculos Domini Jehovahi contra Regnum peccans, ut perdam ipsum à superficie terre.* Pharetram multifariis telis completam, quibus in sceleratissimas gentes exitiosam exercet vindictam, ac totas omninò Respublicas propter immania flagitia subvertit, gestat Deus. Ignibus cœlitus dimissis Sodoma & Gomorrha ob nefandas libidines deletæ sunt.

(a) Amos
9. 8.

— *Tardè licet*

*Veniat, venit tamen horrido pede, cœlitum
Delapsa tandem pœna.*

Quid de Carthagine, quid de Troja, quid de Tyro, & aliis sexcentis dicam? nonne ob nefaria scelera subversæ sunt?

(b) Virg.
lib. 3.4
Æneid.

(b) — *Ceciditque superbum*

Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troja.

Integras aliquando nationes pestilentia depopulatur. Pestem antecedere, aut sequi fames solet, quæ ipsa quandoque gentium reliquias depascitur. Solum ipsum ac aqua peccatis in Civitatum ruinam ac perniciem moventur atque irritantur. Veritatem dicti tot Civitatum interitus confirmavere. Duodecim Civitates Asiæ terræ motu, urbes Græciæ deluviò extinctæ sunt. Quid multis? Invalida etiam atque abjectissima animalcula ira Dei propter abominanda facinora in populorum exitium armat. (c) Ita nonnullæ Resp. a cuniculis, talpis, ranis, locustis, muribus, aut etiam à serpentibus destructæ fuere, infinitam irâ

(c) Plin.
lib. 8. c. 29.

Dei

I N A U G U R A L I S. 5

Dei everfarum Civitatum seriem enumerassem; nisi me hic Politicum profiteri, non vero Theologum, cogitassem, cujus est inquirere in Irati Dei causas, simulque populo horrenda sua ac detestanda demonstrare delicta, quibus jure merito irascitur, ac nisi illis desistant, in totum se istum populum extirpaturum minatur Deus.

V.

Politicus vero primam hanc Civitatum Interitus causam accuratissimè non considerat, ubique tamen præsupponit everfiones Imperiorum Regnorumque ruinas a providentia divina dependere, nisi cum monstro illo horrendo, ac Doctore vitiorum sceleratissimo (d) *Machiavello*, ejusque asseclis sub quorum sceleribus terra gemit, fatò omnia, jam multa ante secula a Christianis & aliis viris explosò, dirigi velit. Politicus enim Civitatum interitus nullas potest assignare causas, nisi quæ ex præceptis ac prudentiæ suæ regulis fluunt, (e) *nisi salutum facere, & terminos suos transgredi velit.*

(d) Lib. 2.
Cap. 29.
de Rep.

(e) Arnif.
lib. 2. c. 2.

V I.

Damna Reip. exitiosa circa quæ prudentia Politici versatur, duplicia sunt: vel enim ex ipsa Civitate nascuntur, & in visceribus hærent, vel aliunde extrinsecus scilicet inferuntur. Hanc partitionem etiam (f) *Polybium* intendisse videtur, cum ait: *Intestinos hostes difficilius vitari, quam externos, & (g) Livium* ubi vocem Hannibalis refert: *Nulla magna Civitas diu quiescere potest, si foris hostem non habet, domi invenit.* Quibus clarè atque lucidè explicatis; cum oppositorum eadem est scientia, & contraria curantur contrariis, haud difficile erit ingenioso lectori de Remediis judicatum.

(f) Lib.
(g) Lib. 30.
c. 44.

V I I.

In Civitatis visceribus damnum atque perniciosum nascitur malum,

6 DISPUTATIO PHILOSOPHICA

malum, quod optimæ etiam licet constitutæ sensere Resp., Discordia nimirum, certum interituræ Reip. argumentum, unde Poëta :

— *Discors in se Regnum durable non est.*

Profecto quis enim posset esse spes diuturnitatis ac potentia, ubi summa est animorum distractio, ubi Reip. membra, quæ nisi consensu salva esse non possunt, factionibus inter sese divisa, seditionibus, atque bellorum civilium furore æstuant? Nam vires opesque civium hoc pacto facilius franguntur, & externis populis occasio præbetur dilatandi Imperium, quam si sapiant, negligere non solent. Diligenter admodum hac occasione uti astutissimi Principes sciunt, qui cum de hisce, vel illis Civitatibus suis Imperiis adjiciendis cogitant (instar Medæ, quæ, (ut vellere aureo tanto commodius potiretur) serpentium dentes disseminavit unde enati sunt integri virorum armatorum manipuli, qui vulneribus mutuis se conficiebant) inimicitias, atque dissensiones inter Rerump. membra ferere & aleresolent, donec mutuis discordiis attritas vires sine negotio occupent. Optimè hanc artem calluit subdolus Macedonum Rex Philippus, qui cum totam Græciam subjungere decrevisset, ortas inter Civitates inimicitias, contentiones atque bella civilia alit atque fovet donec mutuis tandem dissidiis atque cædibus dilaceratas earum atque enervatas vires

(h) lib. 8. subegit, & ut (h) *Justinus* inquit: *Victos pariter victoresque*

c. 1.

subire Regiam servitutem coëgit. Cum tantas post se Rebusp. exitiosas trahit consequentias Discordia, merito quis miretur, Politices inveniri Doctores, qui dissensiones atque excitas inter cives seditiones, felicitati ac promovendæ Reip. salutiferare censent. Crassi forsan illis apud (i) *Ciceronem* favet

(i) lib. 2.
de Orator.

(k) cap. 20.
de Principes.

sententia, seditiones nonnullas tanquam Reip. utiles & necessarias commendans. Apprimè bonus noster (k) *Machiavellus* seditiones atque intestina dissidia, Pistorensium exemplò commendat, de quibus in proverbio est: *Civitatem eorum factionibus retinendam esse*: & Venetorum exemplò, qui studiò factiones Guelficas & Gubellinas in urbe sua fovierint; (l) Im-

(l) Mach.
lib. 1. Dif.
c. 4.

mo

mo quam maximè etiam discordias domesticas commendat, quod inde bonæ nascantur leges. Verum fallaciam accidentis illos committere nemo non videt: simili quippe modo prava mores ac scelera laudare quis posset, quod bonis legibus causam præbeant. (m) *Quid tum? Quis inde efficiet ut mali mores boni sint, id est, lucem tenebras, aut tenebras lucem vocemus? Nemo est tam Imperitus, quin sciat leges a legumlatoribus scriptas, & latas ad mores corrigendos & castiganda vitia. Ubi nihil contra morem peccatur, ubi nulla libido est, que coercetur, ibi nullis legibus opus est. Sicut enim morbos antea convenit esse cognitos, quam remedia eorum: ita cupiditates prius nata sunt, quam leges, que iis modum facerent, ut ait (n) Cato. Gangrænam merito, perniciem atque pestem Civitatum esse discordias civiles ipsum Veritatis Os docet, cujus hæc vox est: (o) *Omne Regnum dissidens adversus se vastatur: & omnis urbs, aut domus dissidens adversus se ipsam, non stabit.* Huic haud adeo dissimilis Romani eloquentiæ patris sententia: (p) *Que (inquit) domus tam stabilis, que tam firma Civitas est, que non edis atque dissidiis funditus possit everti? Testes tot hominum strages, tot urbium rudera, totque Civitates infernalibus hisce furiis subversæ, quas enumerare nimis longum foret. Quis merito mehercule monstrum illud horrendum Civile bellum, & discordias, factiones, conjurationes atque seditiones ex quibus oritur, non execratur, & cogitat illud (q) Lucani:**

Summum, Brute, nefas Civilia bella fatemur.

Quibus nec charissimi charissimis, nec consanguinii consanguiniis parcunt:

(r) *— Videre parentes
Frontibus adversis, fraternaque cominus arma:
Cognatasque acies.*

Immo execrandi & illi homines & sacri haberi merentur, qui civile bellum desiderant. Unde verè cecinit Græcorum poëtarum Princeps (s) *Homerus:*

A φρή-

(m) Antimach. 1. 3. Theor. 31.

(n) Apud Liv. lib. 34.

(o) Matth. 12. v. 25.

(p) Cicero de Amicit.

(q) lib. 2.

(r) Lucan. lib. 7.

(s) Iliad. α.

8 DISPUTATIO PHILOSOPHICA

Ἀφρότωρ, ἀθέμις ἔστιν ἀνέσιος ἔσθιν ἐνεῖν.

Ὁς πολέμῳ ἔραται ὀπίσθησι ὀκρυόεντ.

Ille nefarius & sine gente tribuque mihi esto,

Qui civile cupit ferrum, & execrabile bellum.

V I I I.

(t) Box-
horn. l. 1.
C. 14. Po-
lit.

Cum discordia, seu seditio Civitatibus adeo perniciofa sit, in ejus inquirere causas operæ pretium duximus. (t) *Cause sunt vel in Magistratu, vel in subditis: Magistratus quippe in Magistratum, aut populus in populum, aut populus in Magistratum discordiâ ac civilium bellorum estu feruntur.*

I X.

Magistratus in Magistratum potissimum ex omnium vitiorum Reginâ ambitione insurgere, qui vel primis labiis Politices arcana gustaverit, fugere credo neminem. Imprimis vero illud

(v) Pil. Sep-
tim. de Am-
bitione.

(v) *Monstrum, horrendum, insidum, ingens, cui flammens ardet*
Fronte oculus mediâ,

Gravissimasturbas atque exitialia bella civilia in liberis Rebusp. excitat; non adeo vero in Monarchicis seu absolutis Imperiis:

(x) Box-
horn. l. 2.
c. 2. Polit.

(x) *Prava quippe spes aliorum ac destinationes in occupandis Imperiis, ubi unius, vel unius domus Imperium est, melius præcitantur, quam ubi inter plures distributus est honos Imperii, ut in Aristocraticis ac Democraticis Imperiis, quorum oculos modo semel perstrinxerit atque fascinaverit dira illa atque insatiabilis imperandi libido, stimulos illis quasi jure an injuria altiora petendi addit.*

(y) Box-
horn. l. 1.
Polit. c. 14.

(y) *Qui alius pares aut inferiores sunt, superiores aliis, vel primi esse contendunt.* Alter meritos alteri invidet honores, sue jacturam laudis pati, nisi crescentem alienam gloriam oppugnatum eat, ducens.

Nec

I N A U G U R A L I S. 9

(z) *Nec patiens consortis, aucta clarescere sola,
Sola coli, nullosque in partem admittere laudis,
Non impune aliquis sese illi comparet usquam,
Nec consanguineus si sit, nec si pater ipse,
Aut dulces nati: cedit cognatio fama.*

(z) Pil. Sepi
tim. de
Ambit.

(a) *Romanos geminos unum non cepit Regnum, quos unum utri
cepit hospitium.*

(a) Cypri-
an. in Lib.
de Idol. va-
nit.

(b) *Fraterno primi maduerunt sanguine muri.*

(b) Lucan!
lib. 1.

Hinc Reip. salutem negligi deberi, Cœlum terræ, summaque
imis permisceri, nemo non videt. In extremô nonne versata
discrimine Roma fuit discordiâ Cæsaris atque Pompei ortâ ex
ambitione? Quid magnum illud magni Alexandri Regnum
subvertit, nonne successorum ambitio? Quid mediâ in urbe, ve-
lut in arenâ, cives commisit cum civibus, nonne ambitio?
Quid suspendit feralem Syllæ Tabulam, nonne ambitio? Quid
proscripsit tot procerum sub civili hastâ capita venalia, nonne
ambitio? Quid denique quasi classicum cecinit, quô toties
universus orbis Christianus in mutuam confurrexit perniciem,
nonne ambitio? Adeo ut omni calculô majus illud (c) Thu- (c) lib. 3.
cididis: Πάντων κακῶν αἰτία ἡ ἀρχὴ δὲ πλεονεξίαν, καὶ φιλοτι-
μίαν. *Omnium malorum causa cupiditas Imperii ex ambitione.*
Hæc factionibus Civitates scindit in partes: hæc honoribus cu-
mulat indignos, de Rep. bene meritos fraudibus & technis
opprimit: hæc tot deplorandas miserorum civium strages pro-
curat, nec quiescit; nisi mutatum prius bellis civilibus Reip.
statum viderit, vel potentioribus exfanguis atque defessa præ-
dæ evaserit.

X.

Populus in populum insurgit, vel ex discrimine opum, &
quorundam extremâ egestate, vel ex diversitate sacrorum &
Religionis.

B

XI. Sum-

X I.

Summam concordiam pacemque inter illos præsertim vigere, qui iisdem sacris, eidemque religionis cultui inserviunt, omnibus in confesso est; verum è contrariò nil magis concordiam, pulcherrimumque illud vinculum nexumque animorum mortalium, quam religionum diversitatem dissolvere, tristis toties eventus docuit. Quæ inde furiarum miserè diffidorum civium faces accensæ sunt, qui bellorum strepitus, & quæ tot miserorum strages editæ; immò etiamnum eduntur;

(d) Virgil.
lib. 2. Æ-
neid.

(d) ——— *Animus meminisse horret, luctuque refugit.*

Has bellorum civilium turbines, quibus innumerabilis mortalium numerus absurtus, Gallia non absque gemitu & ejulatu vidit; vidit Anglia, Germania, Polonia, Hungaria, Bohemia; eheu! si vidissent nec amplius viderent. Verum ab exteris quid retrahamus exemplâ? Cum vel patria nostra, quâ dulcius natale solum datur nullum, haud rarò schismatum horum aculeos heu! indignè perpessa fuerit. Cum savissimâ ac furiali persecutione, nec non dirâ illâ ac infernali hispanorum inquisitione, (e) quâ conscientis eripitur libertas: quâ non suadetur Religio, sed vi & armis imperatur, quæ afflatu dumtaxat celesti cordibus hominum ingeneranda, non vi, minis aut suppliciis incutienda. (f) Nullus profectò in Politicâ perniciosior invenitur error, quam ille hispanorum, hæreticos, seu dissentientes in Religione esse comburendos vel patibulandos, secundum barbarum syllogismum, quem Vargas hispanus truculenti homo ingenii, summaque imperitiæ de cunctis Belgium inhabitantibus (g) semper recitabat: Hæretici fraxerunt templa, boni nihil faxerunt contra, ergo debent omnes patibulare. Hic unicus sanè error, (h) qui

(e) Wendil.
Polit. 1. 3.
C. 1. Th. 8.

(f) Horn.
in Dissert.
ad Polit.
Boxhor.
I. 1. C. 7.

(g) Horn.
dictò locò.
(h) Reid.
lib. 1. Belg.
Annal.

(i) Horn.
dictò locò.

quadraginta annorum spaciò hominum millia plus quam centum flammis, laqueâ, aquis hausta, variisque ob Religionem tormentis excruciatâ sunt, (i) Regi Hispanie tantum damni intulit, quantum gravissimò 80. annorum bellò accipi potest. Tum tumulta & gravissimâ illâ inter Reformatos & Remonstrantes dissen-

diffensione, de quâ non imprudenter quis pronunciavit, si unquam in extremò versata discrimine patria nostra, certè tum temporis fuerit. Et quid mirum, hisce morbis & symptomatibus infectis Rebusp. extremum imminere exitium? Hostis enim & vis externa (ut jam antea diximus) eò minus reprimi valet. Deplorandum idcirco inter nostros, dum hæc ita sint, passim reperiri non nullos eruditos quidem, eò tamen animò imbutos, ut vel animi acerbitate agitati, vel inani gloriâ vexati, non necessariis disputationibus vulgò, aut inutilibus sacram scripturam torqueant & retorqueant, & inde quid tandem fiet, nimis citò forsan exitus docebit.

X I I.

Gravissimas quoque non rarò turbas inter cives ob discrimen opum & extremam quorundam egestatem esse concitatas quamplurima, si velimus afferre, exempla, docerent. Quid enim certius est, quam tot esse pro turbis ac bellis civilibus vota quot sunt hominum res attritæ, & decoctæ fortunæ. Unde illa (k) Lucani observatio, de statu Imperii Romani, (k) Lib. 1.
 paulò ante bellum civile:

*Hinc usura vorax, rapidumque in tempore fœnus;
 Et concussa fides, & multis utile bellum.*

Divitiæ mortalium oculos, æque ac honores, perstringunt:
 (l) Nam facilius est pauperi contemptum effugere, quam diviti invidiam. (m) Neque animò equò pauperes alienam opulentiam intuentur fortunam; verum quamvis modò oblatam spoliandorum locupletum occasionem avidè atque audacter arripiunt.

(l) Seneca.
 (m) Prob. in Chabr.

— *Nescit plebs jejuna timere.*

(n) Pauperes, inopes, egeni, audaces sunt, & odiò rerum suarum mutare omnia student, & privata incommoda & mala Reip. malis regere cupiunt, publicæque ruinâ potius quam suâ perire malunt.

(n) Althus. cap. 35.

(o) Silius
ital. lib. 13.
(p) De bello
Catilin.

(o) *Est deforme malum, ac sceleri proclivis egestas.*

Nam (ut præclare (p) Salustius scripsit) *semper in Civitate, quibus opes nulla sunt, bonis invident, malos extollunt; vetera odere, nova exoptant; odio suarum rerum mutari omnia student; turbâ, atque seditionibus sine curâ aluntur; quoniam egestas facile habetur sine damno.*

Et sane quis non videt, si in hoc fatali Rerump statu Indigentia, ac res accisæ primorum hominum (qui diligenter admodum hanc occasionem captant, ut absque opprobriò, ut putent, ex inopiâ & magnitudine æris alieni emergere possent, & magnas opes parvò labore quærere) cum summâ plebis inopiâ & paupertate conjungantur, periculum imminere gravissimum, & quam maximè Civitates ad seditiones & bella civilia esse dispositas. Commotiones enim & turbæ, quæ à ventre ortum habent, pessimæ. Quamobrem & Cato major in maximâ annonæ caritate blandam præter naturam suam orationem ad populum Romanum habuit, cujus exordium fuit:
* *Difficile est, Quirites, ad carentem auribus ventrem verba facere.*

* Plutar.
in Cat.
maj.

X I I I.

Populus in Magistratum fertur vel ob contumeliam sibi à magistratu illatam, vel ob contemptum magistratus, vel denique ob læsa à Magistratu Privilegia.

X I V.

Prima ac potentissima insurgendi adversus Magistratum ac rebellandi causa est contumelia, quæ gravis est injuria, in corpus, vel in subditorum bona. Utrumque illud vitium, (quod gravissimos sæpissimè motus, conjurationes, ac detestanda civilia bella concitavit) præ aliis imprimis Monarchis familiare, qui cum altissimò locò positi & quasi supra omnem fortunæ aleam, (ut sibi persuadent) illatis nimis præ superbiâ superciliis, quidvis sibi licere arbitrantur, non plebem duntaxat; sed vel gravissimos

villimos sapissimè ac magnos viros, factis, verbisve contumeliâ afficiunt, (q) *qui cum potentes sunt, magnosque spiritus gerunt, insueti contumeliâ, non facile amittunt ultionis occasionem.* (r) quare non immeritò Cicero (cum contumelia plus doloris infert, quam contemptus, qui Lyfandrum tamen & alios viros ad ineunda adversus patriam Consilia incitavit) de CN. magno suspicatur: *Timeo, inquit, tam vehemens vir, tamque acer in ferro, & tam insolens contumeliâ, ne omni animi impetu, dolori & iracundia pareat.* * *Habet enim quendam aculeum contumeliâ, quem pati prudentes ac viri boni difficillimè possunt.* Quam noxium atque perniciosum sit Reip. quieti, magnos viros vel contumeliosis dumtaxat verbis excipere, exemplò suò Narses docuit, qui eunuchus erat, verumtamen (ut inquit (s) Puteanus) *dignus Italiâ erat, qui tam clementer ac piè præerat.* Hic inquam Narses Longobardos in Italiam duxit, propter contumeliâ sibi a perquam lascivâ Justinii secundi Imperatoris uxore Sophiâ illatam, quæ revocari eum ab Italiâ procuratione curaverat, additò hoc opprobriò, daturum se illi convenientius in aulâ munus, nimirum ut lanas carpat, & telam inter mulieres texat. Quam contumeliâ ac probrum hisce excepit dictis: (t) *Recte, inquit, & ego telam contexam, quam nec ipsa nec vilis ejus maritus, qui a scemina regitur, retexere possint:* idque vocatis in Italiam Longobardis, egregiè præstitit. Si contumeliosa dicta generosum pectus ad vindictam adeò stimulant, quid facta ergo? * *Sensit hoc Franciscus Rex Gallie, concludens aliquando cum Carolò Borboniò pilâ minori. Lucentibus adstabat desuper Madame de Estampes concubina Regis, quæ ut Regi gratificaretur, perpetuis sannis Borbonium excipiebat, quarum impatiens generosi Principis animus, libidines scorio objectabat, & uti compefceret linguam, hortabatur. Rex injuriam ut interpretabatur amasia sue factam, colophò Principi impactò vindicavit. Borbonius plenus justissimi doloris, patriâ statim excessit, hostique Franciscò Carolo V. Romanorum Imperatori, sese junxit, & in eas angustias, e quibus quamdiu vixit, explicare se nunquam potuit, Regem conjecit.* Nulla vero atrocior contumelia est, quam si per probrum atrectentur subditorum uxores, ac per

(q) Contzen. lib. 9. c. 8.

(r) ad Attic. lib. 2. Epif. 21.

* Cic. lib. 3. Ac us: in Ver.

(s) lib. 2 Hist. Barb.

(t) Putean. lib. 2 Hist.

* Schoock lib. 1. cap. 24. de Disc. Domest.

libidinem illarum pudicitiae illudatur. Fugere credo neminem, quid Romae Tarquiniis contigerit, (u) quorum alter ornatissima femina Lucretia stuprum intulisset; ejecti scilicet tyranni sunt. (x) Dioclis Atheniensis libido in causa fuit ejiciendorum Pisistratidarum. (y) Decemviratui finem (quod non absque gravissimo intestino motu contigit) procuravit Appius Claudius, dum illegitimo amore virginem plebejam prosequitur. Efrænis Roderici Hispaniae Regis libido adeo ad ultionem inflammavit Julianum Tingitanæ Provinciae praefectum, cujus filiam contumeliâ affecerat, ut Mamolinum Saracenum in Hispanias evocaret. Unius itaque intemperantiâ primò rebellionem, deinde bellum, ac servitatem multorum seculorum nobilissimis Regnis attulit. Quid multis?

(z) Horat.
lib. 1.
Sat. 3.

(z) *Nam fuit ante Helenam cunnius teterrima belli
Causa; sed ignotis perierunt moribus illi.*

(a) Antimach.
lib. 3.
Theor. 8.

Si quis mecum jam altius progredi, aliosque contumeliæ gradus considerare velit, ad rebelliones, civilia bella, ac subvertendas Respublicas, quam immanitatem & crudelitatem efficacius reperiet nihil. Hominibus quippe vitâ dum sit carius nihil, contra sanguinarios & crudeles tyrannos quò possunt modò se tuentur, ac manibus pedibusque severum illud ac tyrannicum jugum excutere conantur: (a) *Omnibus enim hominibus odio est inhumana crudelitas: qua tamen ad omnes non perveniat, ii tamen quoque, a quibus illa injuriam abstinet, metuumt, exempla in propinquos, & necessarios suos edita ad se quoque pertinere, & in se verè posse existimant.*

(b) Horat.
lib. 1. Epis.
18.

(b) *Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.*

(c) Item.
Antim.
dict. locò.

(c) *Metus vero earum amittendarum rerum, quas nos primas ducimus, vitæ, fortunarum aut decoris ingens odium parit: & eorum qua odimus, non tantum excidium optare, sed moliri consuevimus.*

(d) Cic.
lib. 2. de
Off.

(d) *Quem metuunt oderunt: quem quisque odit, periisse expetit. Hinc fit Tyrannorum Dominatum haud diuturnum esse:*

(e) *Violenta nemo Imperia continuit diu:
Moderata durant*

(e) Senecæ
Troad.
Act. 2.

(f) *Tyrannorum quippe execrabilis ac brevis potestas est. Thales interrogatus, τι δύσκαλον εἶν τε δεαμένῳ: Γέροντα, ἔφη, τὸ πεινῶν: Quid difficile vidisset? Tyrannum, inquit, senem. Quid multis? certissimum illud Poëtæ:*

(f) Sen. 1.
de Clement.

(g) *Ad generum Cereris sine cade, & vulnere pauci
Descendant Reges, & siccâ morte Tyranni.*

(g) Juvenal. Sat. 10.

X V.

Altera vero injuria subditorum scilicet facultatibus illata, haud minoris est ponderis atque efficacix ad seditiones ac Civilia bella excitanda, quam sævitia ac Immanis crudelitas corpori injuncta: mortalium quippe sanguis est pecunia secundum illud Comici veteris.

Τὰ πρῶτον ἐστὶν αἷμα καὶ ψυχὴ πρῶτος:

Sanguis hominibus, & anima est pecunia.

Mirum ergo non est, subditos, omnibus rebus severâ tributorum exactione exutos, ita ut ad vitam nihil amplius jam sit solatii, ad desperationem adigi, nihilque non etiam cum vitæ discrimine amplecti, cum ob justam indignationem, tum ut sese tantis calamitatibus subtrahant. Et sane quod si quis mecum prifcas velit introspicere historias vix ex ullâ aliâ causâ turbatas, aut mutatas Civitates, quam ex hac inveniet. Antiquam modò (tum temporis totius orbis caput) Romanam Remp. videamus, plerasque seditiones ac Civilia bella in eâ exorta, nullis aliis ex causis, quam ex immodicis tributorum exactionibus reperiemus; hinc subditorum querelas apud Ciceronem videmus (h) *Audivimus (inquit) nihil aliud, nisi* (h) lib. 5. ad Att. Epist. 16. *imperata ἅπαντα λύσειν solvere non posse: omnis omnium venditas: Civitatum gemitus, ploratus, monstra quedam non hominis, sed fera, nescio cujus immanis* (i). Hæc Dalmatas movit ab Imperio Romano recederent, quorum Dux Bato, interroganti Tiberio

(i) Dion. lib. 55.

berio, quid ita deficere, ac tantum temporis rebellare Romanis statuissent, respondit: *Vos ipsi estis in culpa, qui ad vestros greges custodiendos non canes pastoresque, sed lupos mittitis.* Unde illa Tiberii vox promanavit: (k) *Boni pastoris est rondere pecus, non deglubere.* Hæc similiter (l) Gallos, (m) Clitarum nationem ac multos alios populos a Romanis alienavit. Eheu! si cum priscis seculis omnes simul deleti fuissent Cleones, qui habent

(k) Suet.
lib. 3.

(l) Tacit.
lib. 3. Annal.

cap. 40.
(m) lib. 6.

Annal. c.
41.

τὴν χεῖρ ἐν αἰτωλοῖς, ἢ ἣ γὰρ ἐν Κλωπιδῶν.

Manus in Ætolis, seu petitorio, mentem in Clapidum
Provincia, seu furtis.

Ac perpetuò in animo & ore est illud Homericæ istius Agamemnonis:

(n) *Εἰ δὲ κεν μὴ δώσω, ἐγὼ δὲ κεν αὐτὸς ἔλωμαι:*

Ipse quidem eripiam, si tradere forte graventur.

(n) Hom.
Iliad. A.

Proxima huic nostro præcedentia secula, immo hoc nostrum seculum, tot rapinas, tot ædes incensas ac tot hominum innumerabilium strages; quarum

(o) — *Animus meminisse horret, luctuque refugit,*
non vidisset.

(o) Virg.
lib. 2.
Æneid.

Vide vel solum Belgium nostrum quam miserè seditionibus atque intestinis bellis concussum atque turbatum fuerit; cum Dux Albanus Hispaniarum Regis severus minister decimas bonorum tam mobilium quam immobilium a Belgis exigeret, quod cum præstare sine summò rerum suarum dispendiò non possent, & tamen ille tyrannicè urgeret, tantò dulcius libertatis nomen siebat eis, in quam tandem sese a Rege deficientes jure meritò vindicarunt. Si Italiam versus mentis nostræ cursum dirigamus, Neapolis nobis occurrit, ubi (anno hujus seculi quadragesimo septimo) quidam ex infima fœce piscator nomine Thomas Anjellus, seu ut vulgò vocatur Masanjello, ab exactoribus vectigalium ob fructus, quos in foro attulerat irritatus, 100000 hominum ad arma concitavit, ac intra decem dies tantas turbas excitavit, ut similes nulla historia nobis suppeditet. Cavete ergo vobis, O supremæ dignitatis viri! subdi-

tos vestros nimium ne iniquis tributorum exactioibus prematis, quæ rarò Principes ditant, crebrò illis sunt exitio, officialibus lucro.

XVI.

Perniciosum mehercule Reip. vulnus, si subditi oderint Magistratus; sin contemnant longè perniciosius: clancularium dum odium sit magnòque timore conjunctum; proinde minus audax: at contemptus, odio modò semel dextram præbuerit, in ausum prorsus relinquit nihil; & efficit, ut, quò plurimum osiores & Reip. turbatores frenantur, metum omnem & terrorem excutiant; immo debitam gubernantibus obedientiam denegent, omnemque prorsus amorem exuant; quibus pedibus calcatis, autòritas omnis vilescit, dignitas hebescit, Majestas evanescit, quò lethalius Reip. unquam infortunium existitit nullum: hisce quippe sublatis,

(p) ——— *Subversa jacebit*

Pristina Majestas soliorum, & sceptrum superba.

(p) Lucrot.
lib. 5.

(q) *Autoritas enim est anima & vita imperi.* Ex oppositò inferendo, ejus exitium contemptum dicere non dubitamus: Quippe qui diræ Anarchiæ viam aperit, quæ omni tyrannide, omnique corrupto Reip. statu deterior, ubi neque lex, neque subditi, neque Magistratus; sed horrenda omnium rerum confusio est, ubi furibunda multorum Caputum bellua nutu omnia suo peragit, in ædes irrumpit, suis divites fortunis dispoliat, vel aram non nunquam, nec curiam inviolatam relinquit: sed omnia devastat & subvertit. O miserriam Rerump. labem & interitum! O facinorosos & perditos homines! qui cam in rem propensi, & Reip. ruinam malunt, quam Magistratui debitam præstare submissionem. Sed priusquam huic corruptelæ vale dicimus, paulò altius mente pervagmur, & paucis in contemptus Causas inquiramus.

(q) Lipf.
lib. 4. c. 9.
Polit.

XVII.

Duplicipotissimum ex causa Magistratus contemptum incur-
runt, vel ex Imperii regimine malè habitò, vel ex pravis mo-
ribus; cum nimirum voluptatum & infaustarum libidinum le-
nociniis ducuntur, & totos sese comestationibus, temulentia, &
omni luxuriarum generi dederunt; vitia in aliis meritò abomi-
nanda, nedum in iis a quibus tota Imperii salus dependeat.
Criminibus, in quam, hisce obnoxii, contemptu & infamiâ
quam facillimè apud suos flagrant. Obsequi illis posse subditi
negant, qui inter potatorum quotidie & scortorum greges in
popinis & lupanaribus, in forò rarissimè conspiciuntur. Et
profectò quid eò agerent? Nisi eorum, quæ noctu fecissent
de die testimonia proferre velint. Ut ignavia animalia jacent,
otio atque segnitia torpent, Remp. negligunt, & insidiantibus,
voluptatibus dum ardeant, permultas invadendi oppor-
tunitates præbent, & Custodibus ipsi indigent custodes.

XVIII.

Maximè quoque ex Imperii regimine malè habitò Magistra-
tus contemptum incurrit. Primò scilicet si languidâ nimis laxâ-
que manu regat Magistratus; uti quando sese effusè dat auræ
populari, & subditos nimiam in familiaritatem admittit, ad de-
licta & scelera connivet. Facit ingenia luxuriare, nec satis de-
corò amplius in pretiò habere Magistratus: nam ex conversa-
tione æquali, dignitatis nascitur contemptio. (r) Prudenter
olim Alexandrum Severum admonuit mater, ne nimiam familia-
ritate autoritatem suam perderet, & Imperium dissolveret. (s) Et
hæc est ratio, quam ob rem Persarum olim Reges hominum con-
spectui sese subtraherent, scientes, (t) Dicente Livio: *Homi-
nes minus, quod quotidianum est revereri, quam quod rarum est,*
aut, ut (v) Tacitus: *Majestati majorem ex longinquò reve-
rentiam esse.* Populus quippe, qui antea opinione & splen-
dore

(r) Lam-
pid. in
Alexand.

(s) Justii.
lib. i. c. 9.

(t) lib. 24.

(v) Lib. i.
Annal. cap.

47:

dore Majestatis obstupefceret, horrore & poenæ formidine in officio detineretur, in familiaritatem admissus, viliores de Magistratu cogitationes formare incipit, indulgentiâ & poenarum impunitate nil metuens, legum repagula excutit, ipsa sibi rapere gubernacula, & quidvis audere incipit. Nam quis eum, quæso, metuat, ac potius vereatur, (x) *apud quem conditum, immò constrictum ferrum est?* (x) Sen. f. de Cle-
meat. Secundò quoque suprema sese Majestas contemtu, & insidiis exponit; cum, uti omnibus ferè in Rebusp. non liberis modò; immò & Monarchicis optinet; ut uni ex aulae asseclis, dum præsentiam omnibus & singulis rebus impendere nec possit, nec Majestati congruum sit, (quippe plus reverentiæ ex longinquo,) quidvis non indulgeat, & splendidis quotidie honoribus eum & dignitatibus cumulet. Perversa enim opinio hæc & regnantium stolidi credulitas. Persuadent sibi amorem ministri fidemque, quem tam gravi & dignitate præ cæteris insigni extollunt, magis sibi habere obstrictam. Verum tam longè abest, quin potius, ut ferunt, equum Trojanum introducant, qui illis certam & præsentem, nisi præveniatur in tempore, ruinam minatur. Nam modicâ dum dignitate gaudeat minister, majorem spectat veneratione omni, manibus pedibusque obnixè demereri favorem & supremi Magistratus amorem desiderabit; ubi vero variis jam artibus, illis regnantibus, supremum Majestatis fastigium adscendisset, & præter solos Imperii fasces nil ipsi deesset, jam magis magisque cristas erigit, jam Cæsares & Augustos spirat, jam Reip. gravis & Majestati formidabilis fieri incipit, & eversum jam serò, quem extulit, vellet Magistratus, ne ipsum evertat minister. Quod factu facile, dum ipsi in manu tota Imperii vis sit, et muniis transmittendis favorem omnium sibi conciliatum, & conversos dumtaxat in sese oculos habeat. *Solem enim occidentem deserunt plerique & in orientem convertuntur.* Infinita sunt exempla ministrorum, (quos vocant status,) nimiam potentiâ dum essent armati, conjuratione Majestatem invadere tentarunt; immò invaserunt. Luculentum exemplum habemus in Sejanò, qui Tiberii animum, nemini hæcenus

penetrabilem, astu & dolò ita irrepfit, ut ii duo haberentur tanquam Par amicorum. Certè Tiberius in epistolâ quâdam ad eum, ita scribit: *hec præ amicitia nostrâ non occultiavi.* Felici ita fidere principis gratiâ potitus, cum ad maximos quosque honores jam pateret via, Præfecturam Prætorii delegit: ut armata esset ambitio. In eo vim Imperii sitam esse non ignorans: qui enim *gladio prævalet, optime de finibus disputat*, inquit ille. Artificiis ita variis, & aulicis technis (quas nimis longum enarrare, nec nostri foret instituti) ad summum Imperii cacumen euectus Sejanus, potentiâ omninò Tiberiò major, domi militiæque omnium animos, honoribus publicis erogandis, sibi addictos & oppignoratos habens, insidiis & Conjuratiõibus Imperiò deturbasset Tiberium; nisi Princeps, ante alios callidus & recoctus, cum sese delusum & ad incitas redactum vidisset, dolò prævenisset, & e mediò sustulisset Sejanum.

X I X.

Ad fontem tandem omnium quasi seditionum in Civitate exagitarum, ac bellorum civilium scaturiginem pervenimus; ad violationem scilicet Privilegiorum bonorum civium. Profecto si cui cum priscas, tum recentiores; immo vel hujus nostri seculi historias pervagari placuerit, nullas frequentiores in Civitate rixas ac bellorum civilium turbas, quam ex violatis subditorum a Magistratu Privilegiis, exortas inveniet. Hinc legimus toties atque audimus Principem suum Tyrannum habere Cives, Cives vero suos Rebelles credere Principem; quæ altercatio mortiferum sanè vulnus infligit consensui Imperantium atque obedientium, (y) *anima illi Reip., quâ sublata, societas civilis talis dici vix meretur.* In Rep. quippe ubi hæc peragantur, *quam istic amplius expectes vel Imperii æquitatem, vel obsequii promptitudinem; quibus cen binis columnis, nititur unice universa Politiæ corporis structura? Motis semel his terminis, ultro citroque plus iusto excurrente alterutra parte, non hic adiri potest* iudex.

(y) Cl.
Prof. de
Vries in
Disp. de
obseq. &
Imp.
Th. I.

*judex, qui vel veteres fines auctoritate sua renovet, vel assignatis commodis terminis secundum juris praescriptum controversiam dirimat, alterutrumque ad observantiam compellat. Nil hic profunt Agrariae leges. Ad Accusationem criminalem causa illico deducitur; dum ad arma pars utraque provolat: altera quidem assertura violati, ut autumat, Imperii Majestatem adversus perduelles; altera vero iutura oppressa, ut opinatur, Libertatis privilegium contra Tyrannum. Et sane si quis rem bene introspectam habeat, vix aliter fieri possit; quin quotidie rixae atque lites inter Imperantes atque subditos oboriantur. Illi quippe, ubi vel semel gustavere quam dulce sit imperare hominibus, nisi heroico plane animo inexplebilem Imperii cupiditatem superare nequeant; verum dira quotidie atque infernali ambitione incitati per fas atque nefas, violatis atque pedibus conculcatis subditorum privilegiis, altius extendere atque erigere Imperii sui Majestatem conantur. Quod si animadvertant subditi violatis privilegiis laedi atque opprimi libertatem suam, quae res tam pretiosas, & quibus nihil homini charius esse potest, complectatur; hinc libertatis nomen illis adeo dulce est, ut nunquam majori furore ad arma ruant, quam quoties de libertate illorum agatur. Quidenim Mehercule, amissa libertate, vita nisi tristis servitus. Hinc illae voces: *Vivere in libertate, vel ante servitutem mori.* Libertatis dulcedo (ut aliarum gentium funesta atque tragica exempla transcam) movit majores nostros, sub ductu Gulielmi Auriaci, Bruti Batavi, pro violata atque oppressa libertate, arma assumere adversus potentissimum Regem Hispaniarum; qui tam perfide Batavorum privilegia violaverat, ac in totum Belgarum libertatem delere conabatur. Sed aliter Deo visum fuit, qui voluit nos, sub felicibus auspiciis illustrissimae Domus Auriacae, (utinam augustissimae & nunquam apud nos intermoriturae memoriae!) in pristinam libertatem vindicare, in qua etiamnum vivimus, utinam in aeternum vivamus!*

X X.

Hactenus de causis internis Eversiois Civitatum : superest ut paucis, (ne in immensum nostra excrescat Disputatio) de externis agamus, quæ foris afferuntur : ut sunt Defectio sociorum, Irruptio barbarorum, & Infelix tandem bellum.

X X I.

Extremum Civitati imminere exitium, si focii, qui ex vi foederis auxilium ipsi præstare tenebantur, calamitatum imprimis ac bellorum temporibus eam deserant, vel ad hostem deficiant, nemò non videt : facilius quippe de illâ tum hosti est victoria. Sensere illud summò cum discrimine (z) Spartani, qui a sociis in Leuctricâ pugnâ propter superbiam deserti, insignem illam a Thebanis, Epaminondâ duce, cladem acceperunt, quâ Sparta quoque ipsa penè concidit. (a) *Infamis quoque nota inscribitur Hungaris, quorum IXCIO missi erant a Bethlemo in suppetias statibus Bohemie; hi ubi acrius prælium in campò Pragensi instaret, non tantùm relictis perfidè sociis in fugam, fractis Bohemorum ordinibus, sese coniecère, sed sociorum, pro quibus sanguinem evomere debebant, castris exutis, opimis cum spoliis prædatores abière. Unde Casarianis facilis accessit victoria.*

(z) Justin.
lib. 6. c. 4.

(a) Danæ.
in Aphoris.
Polit.

X X I I.

Quamplurimas quoque Civitates, testantibus historiis, esse devastatas, scimus atque subverfas, irruptione Barbarorum, qui, vel ob bellorum calamitates, vel soli sterilitatem, vel alia graviora incommoda, patriis relictis sedibus, ingenti vi alienas in Regiones & Regna irruentes, instarque turbinis & procellæ obvia quæque corripientes, latèque prosternentes, horrendas mutationes & strages Rerump. fecère. Ita Anglo-Saxones migrantes ex Germaniâ in Britanniam, univèrsam immutarunt
&

& everterunt. Ita Hunni suis cum fociis, Attilâ duce mundi illô deorumque flagellô, (ut se ipsum vocabat) in Pannoniam, Belgium, Italiam, Germaniam, aliasque Imperii Romani partes irrupentes horrendum in modum obvia quævis flammâ atque ferrô devastarunt. Sic Gotti, Suevi, Alani, Longobardi, Burgundiones, Turcæ, Tartari, Saraceni, Romani, Græci, Hispani, Batavi, aliique populi, migrationibus suis universum terrarum orbem & innumeras Resp. vel mutarunt, vel everterunt. Si quis plura de hoc argumentô desideret, Consulat imprimis *Wolfgangum Laxium*, aliosve auctores, qui ex professô de gentium migrationibus scripsere.

X X I I I.

Quam multis Civitatibus, quæ vel per annorum millia feliciter steterant, bellum infeliciter gestum finem imposuit! (b) Videamus vel ipsum Cræsum Lydorum Regem, qui (b) Justin. lib. 1. c. 7. omnium mortalium propter suas divitias felicissimum sese gloriabatur, præliô infeliciter a Cyrô Rege Persarum superatus, atque captus, fortunas simul & Regnum amisit. (c) Quid de (c) Justin. lib. 11. Dariô potentissimô Persarum Rege dicemus? Nonne, bello infeliciter adversus Alexandrum Magnum Macedonum Regem gestô, tribusque præliis devictus, Imperiô simul, ac vitâ spoliatus est? Quid si tragica cætera horrendô illô monstrô bellô everfarum Civitatum exempla, quorum infinita ubique extant, commemorare velimus, finis nobis deesset. Immo nemo nostrûm foret, credo, qui non mecum monstrum illud vorax bellum, quô patria nostra non multis abhinc annis penè fuisset subversa, detestaretur, & exclamaret illud Poëtæ:

(d) *Nulla salus bello : pacem te poscimus omnes.*

(d) Virgil.
lib. 11.
Quæd.

Atque hæc de Civitatum Interitu.

A N N E X A.

I.
Rectissime profecto sapientis nomen devitavit Pythagoras, ac
Philosophi nomen adoptavit.

II.
Multò quippe plura sunt, quae Philosophus debet profiteri se igno-
rare, quam sunt ea quae novit.

III.
Itaque ab arrogantia excusari non possunt isti Thrasones, qui vo-
ciferantur se omnium effectorum arcanorumque in naturâ
hactenus observatorum, etiam occultissimorum & quam
maximè admirandorum, per causas faciles, & perspicuas
rationem claram & cuivis attendenti manifestam reddere
posse.

IV.
Corpora dari noëticè notum est.

V.
Duo tantum corporum naturalium principia strictè dicta admitti-
mus, Materiam scilicet & formam.

VI.
Materia in Physicis in formis non datur, nisi concepta.

VII.
Mundum immediatè ex nihilò creatum esse, Philosophus quæ talis
non potest cognoscere.

VIII.
Fide dumtaxat tenemus mundum hunc esse unicum.

IX.
Ratione id naturali nullò modò demonstrari potest.

X. Plures

X.

Plures igitur; immò vel millenos posse dari mundos autumamus.

X I.

Ethica disciplina distincta est a Theologia.

X I I.

Theologie tamen non adversatur.

X I I I.

Non sunt fortes, qui sibi ipsis desperatione quâdam violentas manus inferunt.

X I V.

Nec illi, qui peritiâ artis gladiatoria nitentes, alium minus peritum aggrediantur.

X V.

Vir fortis non vacat omni metu; & hinc audaces non sunt fortes.

X V I.

Quer. An nauta pulverem pyreum incendentes inter ἀυτοφότες numerandi sint? Aff.

X V I I.

An bellum Christiano Magistratui gerere liceat? Aff.

X V I I I.

An captivo liceat ex captivitate aufugere? Aff.

X I X.

Reip. origo non est derivanda a mutuo metu.

X X.

Vinculum Reip., est mutuus ac invictus imperantium & obedientium consensus.

X X I.

Firmissimum Reip. fulcrum ut vera Religio est, ita Papistica Reip. maxime perniciofa existit; cum non tantum bonos cives facere non possit, sed & malos faciat.

XXII.

X X I I.

Politicus Practicus longè preferendus est Theoretico.

X X I I I.

Quaestio illa quanam sit optima regiminis forma, in genere ita proposita, inutilis est, & Politico prorsus indigna.

X X I V.

In Rep. bene constitutà leges obtinere debent.

X X V.

Salus populi summa lex est.

X X V I.

Hinc sequitur jus Dominationis esse licitum.

X X V I I.

An Majestas sit legibus soluta? dist.

X X V I I I.

Quer. An verbis crimen laesa Majestatis committi possit? dist.

X X I X.

Quer. An Tyrannus imperio possit spoliari? Aff.

X X X.

Subditus Magistratui, contra Legem divinam, vel natura mandanti, non tenetur obedire.

X X X I.

Nec Asylà, scelestorum refugia, nec lupanaria in Rep. bene constituta sunt toleranda.

X X X I I.

Omnes mutationes Rerump., sunt periculi plenissima.

F I N I S.